

Динамиката показва, че с увеличаването на грамотността раждаемостта намалява.

Обстоятелството, че културният напредък на човечеството е причина за намаляването на раждаемостта, не означава, че няма и други причини за това. Както вече се изтъкна, общественоекономическите условия имат също голям дял в размножаването на населението. Още А. Смит е констатирал, че бедността благоприятствува за размножаването на хората, а Маркс е писал в „Капиталът“, че не само ражданията и смъртните случаи, но и абсолютната величина на семействата са обратно пропорционални на големината на работната заплата, т. е. на онова количество средства за съществуване, с което разполагат различните категории работници.

Коефициентите на смъртността показват, че тя намалява за всички разглеждани страни. Това намаление е значително по-голямо за социалистическите страни, отколкото за капиталистическите. Например през периода 1908—1913 г. смъртността в страните, сега с народна демокрация, за които има данни, е варирила между 23 и 30 на 1,000 жители, а в капиталистическите — между 14 и 20. През 1955 г. съответните коефициенти варират между 8—11 и 7—12.

Намалението на коефициентите на смъртността в капиталистическите страни се дължи до голяма степен на намалението на дяла на децата в състава на населението по силата на намаляването на раждаемостта. Ако се изключи това явление, не бива да се забравя, че въпросът се отнася до намалението на общата смъртност на населението в условията на големия прогрес на медицинската наука.

Коефициентите за естественото нарастване на населението са в непосредствена зависимост от коефициентите на раждаемостта и смъртността. По-високата раждаемост и по-ускореното намаление на смъртността в социалистическите страни определят по-високи темпове на възпроизводството на населението. Докато в социалистическите страни тези коефициенти за 1955 г. варират от 11 до 19 на 1,000 жители, в страни като Австрия, Англия, Белгия, Франция, Швейцария и Швеция те са съответно 3,4, 3,7, 4,6, 7,0 и 5,0. Това показва, че за разлика от капиталистическите страни, населението в социалистическите страни бързо расте.

Динамиката на възпроизводството на населението в България за периода 1901—1955 г. е дадена в таблица 3 на стр. 48.

Коефициентите на раждаемостта, вписани в тази таблица, показват, че раждаемостта у нас започва да намалява още от периода 1906—1910 г. При максимална раждаемост 42,1 на 1,000 жители за периода 1906—1910 г., тя достига, с незначителни колебания, най-ниското наблюдавано до сега у нас ниво — 20 на 1,000 жители за периода 1954—1955 г., или, с други думи, раждаемостта от периода 1906—1910 г. до периода 1954—1955 г. е спаднала с 52,5%.

Раждаемостта на градското и селското население у нас е дадена в таблица 4 на стр. 48.

Коефициентите на раждаемостта показват, че в градовете от периода 1904—1907 г. до периода 1933—1936 г. включително раждаемостта се е развивала с постоянна тенденция към намаление. През периода 1945—1948 г. тя бележи слабо покачване — 23,6, след което отново продължава да намалява и през периода 1954—1955 г. достига най-ниското ниво на раждаемост за градовете през целия разглеждан период — 19,3.